

ANA- BABALARIN ÇOCUK YETİŞTİRMEDE AŞIRI KORUYUCU OLMALARI

Öğr. GÖR. Raziye PEKŞEN AKÇA*

ÖZ

Bu çalışmada çocuğun dünyaya gelmesiyle birlikte ana-babaların çocuk yetiştirmede aşırı koruyucu tutum sergileme ve fedakâr olma durumları üzerinde durmuştur. Veri toplama aracı olarak Lecomple ve arkadaşları (1978) tarafından uyarlanan “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları” adlı anket kullanılmıştır. Ankara ilinde farklı sosyo-ekonomik düzeylerde ilköğretim okulunda çocuğu olan ve araştırmaya katılmak isteyen 133 (K= 87, E=46) ana-babaya uygulanmıştır. Elde edilen veriler araştırmanın amacına uygun olarak istatistiksel yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuç olarak üst sosyo-ekonomik düzeyin % 57,5, orta sosyo-ekonomik düzeyin % 51.5 ‘i ve alt sosyo ekonomik düzeyin % 46.6 sı çocukların zor işlerden korunması gerektiğini, bir ana-babanın çocuğu için kendisini feda edebileceği ve annelerin % 60’ı, babaların % 72’si üst sosyo-ekonomik düzeyde çocuğun tüm düşüncelerinin öğrenmesini çok uygun bulduğunu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelime: Aile tutumu, aşırı koruyucu ana-baba, çocuk yetiştirme

THE PARENTS AND BEING OVER-PROTECTIVE IN RAISING CHILD

ABSTRACT

In this research, with the coming of child to the world, over-protective and self-sacrificing attitudes of the parents in raising a child are emphasized. As a means of gathering information, the survey of family life and attitudes in raising children, which is adapted by Lecomple and friends (1978) has been used. In the city of Ankara, this has been applied to total 133 parents from different socio-economic levels (Women =87, Men = 46) who had children in primary schools and wanted to join this research. The acquired data has been analysed by using statistical methods in accordance with the aim of this research. As a result, people from 57.5 % of upper socio-economic level, 51.5 % middle socio-economic level and 46.6% of lower socio-economic level have found appropriate that children have to be protected from difficult works, the parents can sacrifice themselves for their child and % 60 of mothers 72% of fathers from upper socio-economic level have found child’s learning all the thoughts appropriate.

Key Words: Attitude of the parents, over-protective parents, child raising.

* Erciyes Üniversitesi, DMYO, Çocuk Gelişim Programı, rpeksen@erciyes.edu.tr

1. GİRİŞ

Aile, çocuğun sosyalleşmesinde ve kişiliğinin gelişmesinde etkili olan toplumun en temel birimidir. Ana-babanın çocuk yetiştirme yöntemleri, öğretme şekilleri, benimsettikleri değerleri ve tutumları, seçtikleri cezalar ve ödüller, çocukların farklı kişilikler geliştirmesine neden olmaktadır (Yıldız-Bıçakçı, 2004). Çünkü çocuklar başkalarının gözlemleyerek ve onların yaptıklarını yaparak davranış biçimleri kazanırlar. Doğumdan sonra çevresindeki fiziksel ve sosyal çevreyle uyum sağlamaya çalışan çocuk, bu konu ile ilgili en büyük desteği ana-babasından almakta, kendini ifade edebilmeyi, kendi kendini yönetebilen bir birey olmayı onlardan öğrenmektedir (Yavuzer, 2000).

Anne babalar çocuklarını yetiştirirken çeşitli yöntem ve metotlar kullanmaktadırlar. Bu metotlar çocuğa ve çocuğun o anda sergilediği davranışa göre değişim gösterebilir. Anne babalar çocuklarının kendi kendisini kontrol etme becerisini geliştirmeyi amaçlar, diğer taraftan kendi başına karar vermesini kısıtlayıcı davranışlar sergilerler. Bu çelişki içinde kalan anne baba çeşitli davranış biçimlerinin yoğun olarak yaşanması ile farklı davranışların sergilenmesini sağlar.

Ana-babanın deneyimleri, yaşları, kişilik yapıları, birbirleriyle olan ilişkileri, eğitim durumları, çocuklarından beklentileri, çocuğun yaşı, cinsiyeti, özellikleri, doğum sırası, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi (Tola, 2003), ana-babaların kendi ana-babasıyla ilgili deneyimleri(Aral, 1997), çocuğun engelli olması gibi durumlar ana-baba tutumları üzerinde etkilidir. Kitle iletişim araçlarında (dergi, tv, gazete..) çocuk ve ebeveynler ile ilgili verilen bilgiler, ana-babanın çocuk yetiştirme tutumlarını buna bağlı olarak çocukların gelişimini de olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir (Haktanır,1994).

Ana-baba tutumları çocuğun davranışlarının şekillerindirilmesinin yanı sıra, gelecekteki davranışları üzerinde de bir etkiye sahiptir. Çocuğun toplum içinde tutarlı davranışlar sergilemesi, kendi kendine yetebilmesi, sağlıklı sosyalleşmesi, bağımsızlığını kazanması, dışa dönük bir birey olması için ana-babasıyla sağlıklı ilişkiler kurması gerekmektedir. Bu da ana-baba tutumlarıyla birebir ilişkilidir. Yaygın olarak görülen ana baba tutumları; aşırı koruyucu, aşırı hoşgörülü, baskıcı ve otoriter, dengesiz ve kararsız, ilgisiz ve demokratik tutum şeklinde sınıflanmaktadır.

Aşırı koruyucu tutumu sergileyen ailelerin genellikle tek çocuk veya başka çocuk sahibi olmayan ailelerde sıklıkla görülen bir tutumdur. Çocuklarını gereğinden fazla kontrol ve özen gösteren bu aileler aslında çocuğun kendi gücünü geliştirmesine fırsat vermemekte bu

nedenle de çocukta kendini savunma becerisi gelişmemektedir. Bu tutumla yetiştirilen çocuklarda diğer bireylere karşı aşırı bağımlılık, hayal kırıklığı, güvensizlik ve isyankâr davranışlar görülebilmektedir (Tuzgöl, 1998). Duygu kontrolleri olmamakta, kararsız, doyumsuz ve sorumluluk duygusundan uzak (Yavuzer, 2000) bireyler olarak yetişmektedir.

Aşırı hoşgörülü tutum sergileyen ailelerde bazı noktalarda aşırı koruyucu ailelerle ortak davranışlar sergileyebilmektedirler. Her iki modelde de hoşgörü söz konusudur, elbette hoşgörülü olmak olumsuz bir durum değildir, ancak her durumda olduğu gibi fazlası zarar verici olacaktır. (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2007). Bu aileler çocuk sahibi olmak için uzun süre beklemiş ve bu bekleyişten sonra çocuk sahibi olmuş orta yaşın üzerini oluşturan ailelerdir. Çocuk merkezli bir yaşam sürüldüğü için çocuğun davranışlarına bir sınır çizilmemiştir. Adeta ana-baba çocuğun isteklerini karşılamak için yaratılmıştır, ailedeki öncelik sahibi tek kişide çocuktur. Cezalar bu ailelerde ya unutulmakta ya da ertelenmekte buna bağlı olarak çocuk ana-babadan çekinmek yerine onları yönetmektedir (Candemir, 2000). Toplumda kuralların var olması ve kurallara uyulmadığı zaman cezaların olması bu kuralsız ortamda yetişen çocuğun toplum içine adım atmasıyla birlikte hayal kırıklığına dönüşebilir (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2007). Ailedeki hoşgörülü ve gevşek tutum çocuğun şımarık bir birey olmasını ve toplumda var olan diğer bireylerden de ona aynı önceliği sunmasını istemektedir. Bu durumun gerçekleşmediği durumlarda ise kendisini huzursuz hissetmekte, aile dışı sosyal ilişkilerde uyum sağlayamamaktadır (Ekşi, 1990). Aşırı korunan çocuklar fazlaca bağımlı olur ve her şeylerini anneden istemeye yönelirler, kendi başına karar vermekten aciz, sormadan, danışmadan bir şey yapmayan, girişim yeteneklerinden yoksun olurlar (Navaro, 1987).

Bu aile ortamında yetişen çocuklar; yaratıcı değildir, kurallara uymakta güçlük çeker, karar veremez, sürekli çevreden onay görmek ister, doğru ve yanlış algılayamaz, içinden geldiği gibi keyfi hareket etme eğilimi vardır, ailedeki bu hoş görüyü bütün insanlardan bekler.

Baskıcı ve otoriter tutum sergileyen aile modeli özellikle ülkemizde yaygın olarak görülen bir modeldir. Ataerkil model olan ailelerde bu tip aileye rastlama olasılığı fazladır (Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2007). Bu aileler kendisini toplumsal otoritenin temsilcisi olarak görmekte (Aksaray, 1992), aşırı otoriter tavırlar sergilemekte (Vural, 2004), hatalar ve başarısızlıklar üzerinde yoğunlaşmakta (Gander ve Gardiner, 1995), kendi koydukları

kurallara da tüm aile fertlerinin uymasını beklemektedir. Böyle bir aile ortamında yetişen çocuk içe dönük, çekingen, karar verme becerisi gelişmemiş, otoriteye boyun eğen, hatalara karşı affedici olmayan bir yapıya sahip olabilmektedir. Bu ailede kurallar uyulmak için vardır, esneklik yoktur ve çocuğa bu ailede söz hakkı fazla verilmez.

İlgisiz ana-baba çocuğun en temel ihtiyacı olan ilgi ve sevginin yeteri düzeyde verilmediği ailelerdir. Çocuğun duygusal ihtiyaçlarından habersiz olan aile bu tutumuyla çocukta duygusal boşlukların oluşmasına, bulamadığı ilgiyi başka yollardan gidermeye çalışmasına neden olabilmektedir. Duygusal yoksunluğa bağlı olarak ana-baba ve çocuk iletişiminde kopukluklar yaşanmaktadır (Yavuzer, 2000).

Tutarsız aile modelinin en tipik örneği farklı davranışlar içinde bulunan ana-babalardır. Ana-baba arasındaki bu görüş ayrılıkları çocuğun bocalamasına, çocuğun saldırgan davranışlar gösterip kimseyi dinlememesine, doğru ve yanlış ayıramamaya neden olabilmektedir (Musaağaoğlu, 2004;Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2007).

Son olarak demokratik tutum olarak adlandırdığımız çocuğun varlığına ve isteklerine saygı duyulması temeline dayanan, gelişim aşamalarına göre çocuğa bazı sorumluluklar veren, söz ve seçim hakkı tanıyan (Vural, 2004) ve çocuğa makul sınırlar içinde özgürlükler veren aile modelimiz gelmektedir (Dönmezer, 1999). Bu aile ortamında yetişen çocuk girişimci, yaratıcı, fikirlerini özgürce ifade edebilen, kuralları sorgulayıp alternatif çözüm yolları üretebilen, benlik algısı yüksek ve paylaşımcı çocuklar olarak yaşamlarını sürdürürler.

Görüldüğü gibi ana-babaların aile hayatı içinde sergilemiş oldukları tutumlar çocuğun ileriki yaşantısında pek çok etmen üzerinde belirleyici rol oynamaktadır. Bu nedenle ana-babalar çocuk yetiştirirken benimsedikleri tutumlarını gözden geçirmeli ve onun geleceği için en uygun tutumu seçmelidir. Bu çalışmada cinsiyete ve sosyo-ekonomik düzeye göre ana-babaların aşırı koruyucu bir tutum sergileme durumları ile çocukları için fedakâr olma, onun hayatına yön verme gibi istekleri sahip olma durumları ile bu tutumu sergileyen ailelere verilen öneriler sunulmuştur.

Araştırmanın amacı Türk toplumunda çocuğun yetiştirilmesinde anne -baba aşırı koruyucu tutum sergileme durumlarını ortaya koymaktır. Bilindiği gibi, çocuğun yetiştirilmesi ve topluma kazandırılması önemli bir problemdir. Ana- babaların çocuk yetiştirirken uyguladıkları tutumlar çocuğun hem şimdiki yaşantısını hem de gelecek yaşantısı

üzerinde belirleyici rol oynamaktadır. Bu araştırmanın temel amacı, bu koruyucu tutumun çocuk üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır.

2. YÖNTEM

2008–2009 yılları arasında Ankara ilinde farklı sosyo-ekonomik düzeyden Koç İlköğretim, Kazım Karabekir İlköğretim ve Dr. Yıldız Yalçınlar ilköğretim okulu birinci sınıfta çocuğu olan, toplam 133 (K=87, E=46) ana-baba araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırma kapsamına alınacak ana-babalar ve okullar tesadüfî örnekleme yöntemiyle seçilmiştir.

Veri toplamak için Schafer ve Bell'in (1958) geliştirdiği, Lecompte ve arkadaşları (1978) tarafından Türkçeye uyarlanmış olan Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Anketi (Parental Attitude Research Instrument) uygulanmıştır (Öner,1997). Anket hakkında bilgi verildikten sonra anket uygulanmaya başlanmış, yirmi dakika içerisinde katılımcılar tarafından anket formu doldurulmuştur. Anket verilerinin çözümlenmesinde frekans ve yüzdeler esas alınmıştır. Anket toplam 60 maddeden oluşmakta ve aşırı annelik boyutu, demokratik tutum ve eşitlik, baskı ve disiplin, ev hanımlığını reddetme boyutu ve eşlerin geçimsizliği gibi beş ayrı boyutta değerlendirilmektedir.

3. BULGULAR

Araştırma sonunda elde edilen bulgular verilen cevaplar doğrultusunda yüzdeler oranları ve frekans dağılımlarını alınarak yorumlanmıştır. Araştırmaya katılan ana-babaların (Tablo–1) , % 45,1'i alt sosyo-ekonomik düzeyden araştırmaya katılırken, üst sosyo-ekonomik düzeyde katılanlarda bu oran % 30,1 dir. Araştırmaya katılan kadınların oranı % 65,4 iken bu oran erkeklerde % 34.6 bulunmuştur. Çocuk eğitiminde aile içinde anne ön sırayı almaktadır. Çocuk üzerinde annenin önemi, kuşkusuz babanın rolünü önemsiz kılmaz. Baba, çocuğun kişiliğinin gelişiminde özdeşim modeli olması sebebiyle büyük önem taşır. Babaların uygun davranış konusundaki tavırları daha belirginse, bu davranışlar arasında kesin çizgiler çizmişlerse, kız ve erkek arasındaki davranış farklarını oluşturma ve güçlendirmedeki rolleri anneninkinden daha önemli yer tutar (Yavuzer,1995). Oysa baba, çocuğun okula ilişkin veya diğer sorunlarını yanıtlayan, akşamları uyku öncesi onunla sohbet eden bir birey olabilmelidir. Ancak, böyle bir ortamda çocukla, istenen yardım, dostluk ve diyalog kurulabilir ve çocuk uyumlu, kendine güvenen özerk bir kişiliğe kavuşabilir. Özensel (2004)

Konya ilinde yapmış olduğu çalışmasında annelerin % 40'ının çocukların okul durumlarıyla, ahlâkî ve ruhsal eğitimleriyle babaların yeteri kadar ilgilenmediğini düşünmektedir. Yine başka bir soruda annelerin % 50' si çocuğunun okul eğitiminde en çok kendisinin , % 20,6'sı da babalarının ilgilendiğini belirtmiştir. Nitekim araştırmamıza katılan anne sayısı (87 kişi), babalardan (46 kişi) daha yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ana-babanın yüzdeler oranları incelendiğinde(Tablo-2), çocuğun zor ve yorucu işlerden kaçınması düşüncesini çok uygun bulanların üst sosyo-ekonomik düzeyde en yüksektir (% 57.5). Bu oranı sırasıyla orta (%51.5) ve alt sosyo-ekonomik düzey (%46.6) takip etmektedir. Yüksek sosyo-ekonomik düzey ve kültür seviyesine sahip olan aileler de çocuğa bağımsızlık tanımakta, az kısıtlayıcı ve koruyucu davranmaktadır. Alt sosyo-ekonomik düzeyde ise genellikle çocuklara katı disiplinler uygulanmakta, fiziksel cezalar verilmektedir (Alisinanoğlu, 1995). Gelir seviyesi düştükçe çocuklar bazı koşullarda para kazanma, ağır işlerde çalışma durumlarıyla karşı karşıya kalabilmektedir. Ailelerin gelir düzeyi arttıkça çocuğun o aile için ekonomik bir fayda aracı olmaktan çok psikolojik bir doyum aracı olma özelliğinin arttığı söylenebilir (Kağıtçıbaşı, 1981). Böyle durumlarda çocuk yorucu ve zor işlerde gerek dışarıda gerekse ev ortamında çalıştırılmaktan kaçınılır. Nitekim bu düşüncüyü hiç uygun bulmayanların oranı % 10 ile alt sosyo-ekonomik düzeyde en yüksek orana sahiptir. Bunu sırayla orta sosyo-ekonomik düzey (% 6.1) ve üst (% 2.5) sosyo-ekonomik düzey takip etmektedir. Cinsiyete ilişkin dağılımlar incelendiğine üst sosyo-ekonomik düzeyden babalar % 60'ı (9 kişi) çocukların zor işlerken korunması fikrini çok uygun bulurken, bu fikri hiç uygun bulmayanların oranı % 6.7 dir. Annelere ilişkin sonuçlar incelendiğinde üç düzeyde de en üst oranın “çok uygun buluyorum” fikri olduğu görülmektedir. Alt sosyo-ekonomik düzeyde %8.1'lik bir oranla “oldukça uygun” bulan ve “hiç uygun bulmayan” annelerin oranlarının birbirlerine eşit oldukları görülmektedir. Nitekim aile içinde işbölümüne bakıldığında ev işlerinin hemen hemen tamamının anneler tarafından yapıldığı görülmektedir. Çocukları yorucu ve zor işlerden sakındırmak oldukça doğrudur. Ancak kişilerin yapması gerek görevleri yerine getirebilmesi için bu doğrultuda gerekli alt yapının verilmesi gerekir. Böylece sorumluluk bilinci gelişir. Çocuğa ödevlerini yapması, oyuncaklarını toplaması, giysilerini ortada bırakmaması gibi gelişimine ve yaşına uygun işler verilmekten kaçınılmamalıdır. Sorumluluk bilinci çocuğa erken yaşlardan itibaren aşama aşama kazandırılmalıdır. Anne babanın örnek davranışlarla çocuğa model olması gerekir.

Otoriter, tutarsız, aşırı hoşgörülü, ilgisiz, korumacı aile modellerinde çocuğa sorumluluk kazandırılmaz. Sadece demokratik aile modeli sergilenen ortamlarda sorumluluk kazanmak için idealdir (Tuzcuoğlu,2007).

Çocuğun mutluluğu için kendi mutluluğunu feda etmesini bilmeli (Tablo-3), düşüncesini çok uygun bulan ana-babaların üst ve alt sosyo ekonomik düzeyden en yüksek oranda olduğu görülmektedir (% 45). Üst sosyo-ekonomik düzeyden annelerin % 44 ‘ü, babaların % 46.7 ‘si alt sosyo-ekonomik düzeyde annelerin % 62.2 ‘si babaların ise % 39.1 ‘i bu düşüncüyü çok uygun bulmuşlardır. Orta sosyo-ekonomik düzeyde ise bu durumu “oldukça uygun” bulan annelerin oranı % 24’ tür. Bu düşüncüyü “ hiç uygun” bulmayan babalara ilişkin oranlar incelendiğinde en düşük oran orta sosyo –ekonomik düzeyde (% 25), sonra sırasıyla alt sosyo-ekonomik düzey (% 26.1) ve üst alt sosyo-ekonomik düzey (% 33.1) gelmektedir. Kadınlar da genetik olarak çocuklarını koruma dürtüsü bulunur. Bu sebepler anne kendisini çocukları için feda etmekten çekilmez. Bu uğurda çocuk yapmaktan, onu büyütmekten, uykusuz kalmaktan rahatsızlık duymaz. Çocuğun masum ve sevimli halini görmesiyle bu duygu gittikçe gelişir. Kadının çalışma yaşamına atılmasıyla birlikte çocuğun büyütülmesinde, bakımında eşler arası bir paylaşım devreye girmektedir. Hatta annenin mesleğine bağlı olarak bazı durumlarda babalar daha çocuklarıyla annelerden daha çok ilgilenme olanağı bulmaktadır. Nitekim araştırmamızda da üst sosyo-ekonomik düzeydeki ana- babaların yüzdeler oranları incelendiğinde bu düşüncüyü çok uygun bulanların oranı birbirine en yakındır.

Uyanık anne-baba çocuğunun her düşüncesini öğrenmesine ilişkin dağılımlar incelendiğinde (Tablo-4), üst sosyo-ekonomik düzeyde bu durumu “oldukça uygun buluyorum” ,”biraz uygun buluyorum” diyen annelerin oranı birbirlerine eşittir (%12). Alt sosyo-ekonomik düzeydeki babaların % 34,8’i, annelerin % 56,8’i bu düşüncüyü çok uygun bulmaktadır. Yine alt sosyo-ekonomik düzeyden annelerin % 10,8 (4 kişi) çocuğun düşüncesinin öğrenmesini hiç uygun bulmamıştır. Orta sosyo-ekonomik düzeydeki babalardan oldukça uygun bulanların oranı % 50 ‘dir. Bu düşüncüye sahip olan annelerin oranı % 24 tür. Sosyo-ekonomik düzeyler incelendiğinde bu düşüncüyü hiç uygun bulmayan ana-babaların alt düzeyde % 16.6 ile en üst seviyede oldukları görülmektedir. Aile içinde iletişim son derece önemlidir. Karşımızdaki kişinin söylediklerini tam anlamıyla dinleme karşımızdaki kişinin yaşadığı olayları bizimle paylaşmasını kolaylaştırır. Çocuğumuzun

okuldan nefret etmesi, dışarı çıkmak istememesi vb. durumlarda etkin dinleme yöntemi kullanarak onun düşüncelerini gün ışığına çıkarabiliriz. Ancak çocuk da olsa onun da bir insan olduğunu unutmayıp bazı düşüncelerinin gizli kalmasına, küçük sırlarının olmasına izin verelim.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak toplamda altmış sorudan oluşan bu anket formunda bir, onbir ve yirmi altıncı sorulara verilen cevaplar değerlendirmeye alınmıştır. Ana-babaların çocuklarını korumak adına çocuklarının tüm düşüncelerinin öğrenmesinin ana-babaların gözünde çok uygun bir davranış olduğu, bir ana babanın çocuğu için kendisini feda etmeyi bilmesi gerektiği ve çocuğun yorucu ve zor işlerden çoğunlukla kaçılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Unutmayalım ki çocuğa karşı gösterilen aşırı koruyuculuk ve hoş görü çocuğun yaşantısında bir takım sınırların oluşmasına neden olur. Gerçek sevgi sevdiğimizi özgür bırakmak ve ona yaşam alanları tanımaktır. Sevgi başlığı altında o bireyi bağımlı bir bireye dönüştürmek doğru bir davranış değildir.

Aşırı koruyucu olmak çocuğun gelişimini olumsuz etkiler, başlarda çocuğunuz küçükken her şey yolunda gözükse dahi yaşı ilerleyip yuvadan ayrılma zamanı geldiği an yıllar boyu sürecektir sıkıntılar yaşar. Hiçbir ana- baba çocuğunun yaşamı son bulana dek onun yanında kalacağını garanti edemez. İşte bu yüzden her zaman çocuğunuzu kendine yetebilen birey olarak yetiştirmelisiniz. Ana-baba olmak onu korumak adına kendimize bağımlı bir çocuk yaratmak demek değildir.

Bu konuda ana-babaların yapması gerekenler;

1. Çocuğun gelişimini her yönüyle takip etmeliyiz.
2. Çocuğu zor ve yorucu işlerden korumak adına yaşına ve gelişim düzeyine uygun olan işlerini vermekten uzaklaşmayıp çocukta sorumluluk bilincini geliştirmeliyiz.
3. Çocuğumuza fırsat vermeli, o işi başarmadaki başarı hissini tatmasını sağlamalıyız.
4. Sorumluluk duygusunu geliştirmek adına yapacağı işleri istemeliyiz, başlangıçta bu işler zaman alsa da sabırla beklemeliyiz.
5. Beklenen davranışlarını yerine getirdiğinde ödüller vermeliyiz, ödül ve cezada abartıya gitmemeliyiz.
6. Çocuğun yeni şeyler denemesine olanak tanıyıp, yaratıcılığını desteklemeliyiz.

7. Çocuğun büyümesi ve yetiştirilmesinde ana-baba olarak ortak hareket etmeli, beraber kararlar almalıyız.
8. Çocukla etkin iletişim kurmalıyız.
9. Çocuğu korumak, iyi ana-baba olmak adına gereksiz imtiyazlar vermemeli disiplini de aile içinde sağlamalıyız.
10. Çocuğun da özelinin olduğunu düşünmeli, hayatındaki her şeyi öğrenmek için taktikler geliştirmemeliyiz.
11. Çocuğu sosyal ve fiziksel ortamlardan kısmamalı, kendimize bağımlı hale dönüştürmemeliyiz.
12. Çocuğumuzu aşırı korumamalıyız.
13. Çocuğumuza karşı tutarlı davranmalıyız.
14. Çocuk merkezli yaşamayıp, kendimize de özel bir zaman ayırmalıyız.
15. Çocuğun yaşayarak öğrenmesine izin vermeliyiz.

5. KAYNAKÇA

- AKSARAY, S. (1992). Adölesanların benlik imajlarını etkileyen etmenlerden anne-baba tutum algısı. Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış). Çukurova Üniversitesi. 132s., Adana.
- ARAL, N. (1997). Fiziksel istismar ve çocuk. Tekışık Ofset Baskı, 118s., Ankara.
- CANDEMİR, F. (2000). Anne-baba tutumlarının çocuktaki benlik kavramı üzerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış). İstanbul Üniversitesi. 111s., İstanbul.
- EKŞİ, A. (1990). Çocuk, genç, ana-babalar. Bilgi Yayınevi. 322s., İstanbul.
- DÖNMEZER, İ. (1999). Ailede iletişim ve etkileşim. Sistem Yayıncılık. 189s., İstanbul.
- GANDER M. J and GARDİNER H.W. (1995). Çocuk ve ergen gelişimi. Editör; Bekir Onur. 2 Baskı. 487s., İmge kitapevi. İstanbul.
- HAKTANIR, G. (1994). Çocuğun ruh sağlığında aile ve okulun önemi. Okul Öncesi Eğitim Dergisi, 26 (47); 9–14
- KAĞITÇIBAŞI, Ç.(1981). Çocuğun Değeri: Türkiye’de Değerler ve Doğurganlık. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları. İstanbul.
- LECOMPTE, G. LECOMPTE, A. and ÖZER, S. (1978). Üç sosyo-ekonomik düzeyde annelerin çocuk yetiştirme tutumları. Bir ölçek uyarlaması; Psikoloji Dergisi; 1:5-8

- MUSAAĞAOĞLU, C. (2004).Ergenlik sürecinde özerkliğin gelişimi ile algılanan anne-baba tutumları arasındaki ilişkiler. Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış). Hacettepe Üniversitesi. 97s., Ankara.
- NAVARO, L. (1987). “Çağdaş Anne/Baba Eğitimi Neleri Kapsayabilir?”, Ya-Pa 5. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. Antalya.
- ÖNER, N. (1997). Türkiye’de kullanılan psikolojik testler. Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İstanbul. 443–448, 538–542.
- ÖZENSEL, E. (2004). Türk toplumunda çocuğun yetiştirilmesinde annenin rolü: Konya ili örneği Değerler Eğitim Dergisi, 2 (6), 77–96.
- TUZCUOĞLU, N. (2007). Bir aile olmak. Anne baba olmanın altın kuralları. 4. Baskı.,Morpa Kitapevi. İstanbul.
- TUZCUOĞLU, N. ve Tuzcuoğlu, S.(2007). Çocuğun cinsel eğitimi. Anne ben nasıl doğdum.4.Baskı.,Morpa Kitapevi.İstanbul.
- TUZGÖL, M.(1998).Ana-baba tutumları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış). Hacettepe Üniversitesi.102 s., Ankara.
- TOLA, D.(2003).İlkokul 5.sınıf çocuklarında ahlaki yargı ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış). Hacettepe Üniversitesi.123 s., Ankara.
- VURAL, B.(2004). Öğrencilerin başarıları için, aile okul birlikteliği. 2.Baskı. 381s., İstanbul.
- YAVUZER , H. (2000).Ana-baba ve çocuk .13. Baskı., Remzi Kitapevi, 262 s.,İstanbul.
- YILDIZ-BIÇAK, M. (2004).Annesi çalışan ve çalışmayan çocukların anne baba tutumlarını algılamalarının ve benlik imajlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış). Ankara Üniversitesi.173 s., Ankara.

EKLER:

Tablo 1: Araştırmaya katılan anne-babaların sosyo-ekonomik düzey ve cinsiyetlerine ilişkin yüzdeler ve frekans dağılımları

OKULLAR	N	F(%)
ÜST DÜZEY	40	30.1
ORTA DÜZEY	33	24.8
ALT DÜZEY	60	45.1
TOTAL	133	100.0
CİNSİYET	N	F(%)
Kadın	87	65.4
Erkek	46	34.6
TOTAL	133	100.0

Tablo 2: Sosyo-ekonomik düzey ve cinsiyete göre çocukların yorucu ve zor işlerden korunmasına ilişkin yüzdeler ve frekans dağılımları

ÇOCUK YORUCU VE ZOR İŞLERDEN KORUNMALI		CİNSİYET				TOTAL	
		KADIN		ERKEK		N	F(%)
KOÇ İLKÖĞRETİM (üst düzey)	Çok uygun buluyorum	14	56	9	60	23	57.5
	Oldukça uygun buluyorum	2	8	2	13.3	4	10.0
	Biraz uygun buluyorum	9	36	3	20	12	30.0
	Hiç uygun buluyorum	0	-	1	6.7	1	2.5
		25	100.0	15	100.0	40	100.0
KAZIM KARABEKİR (orta düzey)	Çok uygun buluyorum	13	52	4	50	17	51.5
	Oldukça uygun buluyorum	6	24	1	12.5	7	21.2
	Biraz uygun buluyorum	4	16	3	37.5	7	21.2
	Hiç uygun buluyorum	2	8	0	-	2	6.1
		25	100.0	8	100.0	33	100.0
DR, YALÇIN (alt düzey)	Çok uygun buluyorum	21	56.8	7	30.4	28	46.6
	Oldukça uygun buluyorum	3	8.1	5	21.7	8	13.4
	Biraz uygun buluyorum	10	27	8	34.8	18	30.0
	Hiç uygun buluyorum	3	8.1	3	13.1	6	10.0
		37	100.0	23	100.0	60	100.0

Tablo 3: Sosyo-ekonomik düzey ve cinsiyete göre ana-babaların çocuğun mutluluğu için kendi mutluluğunu feda etmesine ilişkin yüzdeler ve frekans dağılımları

ÇOCUĞU İÇİN MUTLULUĞUNU FEDA ETME		CİNSİYET				TOTAL	
		KADIN		ERKEK		N	F(%)
KOÇ İLKÖĞRETİM (üst düzey)	Çok uygun buluyorum	11	44	7	46.7	18	45
	Oldukçuygun buluyorum	6	24	1	6.7	7	17.5
	Biraz uygun buluyorum	7	28	2	13.3	9	22.5
	Hiç uygun buluyorum	1	4	5	33.3	6	15
		25	100.0	15	100.0	40	100.0
KAZIM KARABEKİR (orta düzey)	Çok uygun buluyorum	15	60	0	-	15	45.5
	Oldukçuygun buluyorum	6	24	2	25	8	24.2
	Biraz uygun buluyorum	4	16	4	50	8	24.2
	Hiç uygun buluyorum	0	-	2	25	2	12.1
		25	100.0	8	100.0	33	100.0
DR, YALÇIN (alt düzey)	Çok uygun buluyorum	23	62.2	9	39.1	32	53.3
	Oldukçuygun buluyorum	4	10.8	2	8.7	6	10
	Biraz uygun buluyorum	6	16.2	6	26.1	12	20
	Hiç uygun buluyorum	4	18.8	6	26.1	10	16.7
		37	100.0	23	100.0	60	100.0

Tablo 4: Sosyo-ekonomik düzey ve cinsiyete göre uyanık ana-babanın çocuğunun düşüncelerini öğrenmeye çalışmasına ilişkin yüzdeler ve frekans dağılımları

UYANIK ANA-BABANIN ÇOCUĞUNUN DÜŞÜNCELERİNİ ÖĞRENMEYE ÇALIŞMASI		CİNSİYET				TOTAL	
		KADIN		ERKEK		N	F(%)
KOÇ İLKÖĞRETİM (üst düzey)	Çok uygun buluyorum	15	60	10	66.7	25	62.5
	Oldukça uygun buluyorum	3	12	3	20	6	15
	Biraz uygun buluyorum	3	12	2	13.3	5	12.5
	Hiç uygun buluyorum	4	16	0	-	4	10
		25	100.0	15	100.0	40	100.0
KAZIM KARABEKİR (orta düzey)	Çok uygun buluyorum	18	72	1	12.5	19	57.6
	Oldukça uygun buluyorum	6	24	4	50	10	30.4
	Biraz uygun buluyorum	1	4	0	-	1	3
	Hiç uygun buluyorum	0	-	3	37.5	3	9
		25	100.0	8	100.0	33	100.0
DR, YALÇIN (alt düzey)	Çok uygun buluyorum	21	56.8	8	34.8	29	48.4
	Oldukça uygun buluyorum	8	21.6	8	34.8	16	26.7
	Biraz uygun buluyorum	4	10.8	1	4.3	5	8.3
	Hiç uygun buluyorum	4	10.8	6	26.1	10	16.6
		37	100.0	23	100.0	60	100.0